

3. Домедична допомога: підручник / [О.В.Чуприна, А.В.Самодін, Т.П. Жилін, М.В. Чорний та ін.]; за ред. В.В. Стеблюка. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2018. 230 с.

4. Домедична підготовка: мультимедійний посібник / [О.В.Чуприна, А.В.Самодін, Т.Г. Нагайник, та ін.]; Нац. акад. внутр. справ; каф. криміналістики та судової медицини. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. URL: <http://www.naiu.kiev.ua/books/kruminalist/info/autors.html>.

Шведова Олена Вікторівна,

доцент кафедри криміналістичного забезпечення та судових експертиз навчально-наукового інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

Толочко Олена Олегівна,

курсант навчально-наукового інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ

ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА ТА СПОСОБИ ФІКСАЦІЇ СЛІДІВ РУК НА МІСЦІ ПОДІЇ

Під терміном «фіксація слідів рук» розуміють їх опис в протоколі слідчої дії, фотографування і (в залежності від виду слідів), відкопіювання на дактилоплівку (інший слідоприймаючий матеріал) або виготовлення зліпків з об'ємних слідів [1, с. 91].

Технічні способи фіксації дозволяють закріпити зовнішній вигляд виявлених слідів шкірних візерунків чи одержати з них копії. Вони забезпечують зберігання виявлених слідів і їх подальше використання як речових доказів, що дозволяє по відображеним у них шкірним візерункам ідентифікувати злочинця чи інших осіб, і встановлювати ряд інших обставин події, що розслідується. Проте, сліди шкірних візерунків будуть речовими доказами лише після того, як їх виявлення буде зафіксовано у встановленому законом порядку, в певних процесуальних документах: протоколах огляду місця події, речових доказів, постанові про залучення слідів шкірних візерунків до кримінальної справи як речових доказів тощо.

У протоколі повинні бути зазначені такі дані про сліди рук:

- найменування і місце розташування предмета, на якому виявлені сліди;
- форма предмета, його розміри, індивідуальні ознаки, вид поверхні (полірована, шорсткувата, однотонна чи багатобарвна і т.д.) і стан (суха, волога, брудна і т.д.);
- місце розташування слідів на предметі (щодо нерухомих орієнтирів);
- вид слідів (об'ємні, поверхневі, безбарвні, забарвлені; одиночні, групові, пальців, долонь);

- загальні і групові ознаки слідів (форма, розміри, тип папілярного візерунка і т.п.);

- спосіб виявлення, застосовані засоби і пристосування;

- спосіб фіксації, вилучення і вид упаковки.

У необхідних випадках як додаток до протоколу огляду місця події можуть бути зроблені замальовки і схеми з позначенням місць виявлення слідів рук і їх взаємного розташування [2, с. 69].

Спеціаліст зобов'язаний стежити за тим, щоб інформація, отримана ним при огляді, правильно і повно була відображена в протоколі; має право в зв'язку з цим вносити до протоколу свої зауваження.

Також важливим способом фіксації слідів рук, який не призводить до їх псування, є фотографування.

Предмети і сліди рук фотографуються за правилами вузлової і детальної фотозйомки. Фотографічній фіксації підлягає не лише пальцевий слід, але й загальний вигляд предмета, де він розміщений. Якщо на предметі знаходиться декілька слідів, на знімку показується локалізація і взаємне їх розміщення. Особливу увагу треба звертати на освітлення предмета і слідів на ньому, бо від цього залежить якість знімків. Основні правила: зображення об'єктів і масштабної лінійки повинне займати всю площу кадру; оптична вісь фотоапарата – перпендикулярна площині сліду.

Спосіб фотографування визначається видом сліду:

- поверхневі сліди – при бічному висвітленні вузьким пучком світла під кутом 45° до площини об'єкта;

- безбарвні сліди на прозорому предметі – у відбитому світлі на чорному фоні, у світлі, що проходить; джерело світла розташовується за предметом під кутом $45\text{--}60^{\circ}$;

- пофарбовані сліди – при прямому освітленні; зі штучним екраном, світлофільтрами, УФ і ІЧ –джерелом освітлення;

- об'ємні сліди – при бічному освітленні, кут якого залежить від глибини рельєфу: чим глибше слід, тим більше кут;

- сліди на нерівних поверхнях – при бічному двосторонньому освітленні: можливе використання одночасно сильного і м'якого (розсіяного) освітлення, а також однобічного, спрямованого вздовж рельєфу поверхні, яке виключає можливість утворення тіні;

- сліди у важкодоступних місцях – з використанням дзеркала, встановленого під таким же кутом, що й оптична вісь об'єктива;

- безбарвні потожирові сліди – в затемненому приміщенні: якщо поверхня зі слідом білує. Її накривають чорним листом паперу (тканини) з отвором по розміру сліду. Використовують і поляризаційні світлофільтри, розсіяне світло;

- сліди на опуклій чи увігнутій поверхні фотографуються кілька разів, наприклад, зі зміною освітлення різних ділянок одного сліду.

Якщо зйомка слідів проводиться в ультра-фіолетових променях, роблять контрольний знімок при звичайному освітленні.

Не менш важливим способом фіксації слідів рук є контактне копіювання (моделювання) – застосовується, якщо неможливо вилучити сліди з предметом чи його частиною. Копіюванню можуть піддаватися різні сліди:

- оброблені дактилоскопічними порошками;
- пилові відшарування;
- грязьові нашарування;
- виявлені парами йоду чи окопчуванням.

При копіюванні на плівку треба досягти гарного її прилипання до поверхні зі слідом (на світлих плівках це контролюється візуально): без утворення повітряних пузирів, зморшок і складок, які можуть істотно погіршити якість відображення деталей папілярних візерунків. Помилки, допущені в процесі виготовлення копії, можуть призвести до пошкодження чи знищення слідів.

На нерівних поверхнях доцільно використовувати дактилоскопічну плівку, тому що вона має більшу еластичність. При користуванні липкими плівками необхідно враховувати їх сильні адгезійні властивості, що обумовлюють перенесення на них не тільки порошок з обробленого сліду, але і частково поверхні об'єкта.

Різновидом копіювання слідів рук є виготовлення з них об'ємних зліпків. Зліпки виготовляють зі слідів, розташованих на нерівних, шорсткуватих, волокнистих, пластичних і сипучих матеріалах. До засобів, що копіюють і використовуються для виготовлення зліпків, відносяться наступні:

Силіконові компаунди (суміш пасти з каталізатором) – універсальний слідокопіюючий матеріал для різних поверхонь, за винятком сильно розволокнених (деревина, тканина і т.п.).

Можливість використання того чи іншого наповнювача і його кількість для кожного компаунда – індивідуальні і підбираються експериментально.

Добре просіяний порошок медичного гіпсу, розведений водою – традиційний і універсальний засіб для виготовлення зліпків.

Полістирол – розчин полістиролу в толуолі, який має консистенцію силікатного клею. Час затвердіння залежить від температури, вологості і товщини шару, тому він наноситься на слід пензликом, дуже тонким шаром.

При фотозйомці слідів, вилучених на полімерну плівку, необхідно пам'ятати, що вони фіксуються в дзеркальному зображенні.

Найчастіше гіпс, полістирол застосовуються для виготовлення зліпків з об'ємних слідів рук на охолоджених і зледенілих поверхнях (скло, знаряддя зламу, панель автомобіля, дверна ручка і т.п.). Перед використанням розчинів, їх потрібно охолодити до температури 0° С.

Існує ряд засобів (срібна фольга, йод декстриновий, йодокрахмальна і бензидинова плівки, а також декстринова паста та

аркуші паперу, оброблені ортотолідином), які використовуються одночасно в якості засобів, копіюючих і закріплюючих сліди рук, виявлені за допомогою парів йоду.

Закріплення виявлених слідів на поверхні об'єктів – ще один спосіб фіксації слідів рук – служить для запобігання механічним ушкодженням слідів чи знищення в результаті неправильного пакування, транспортування чи випадкового впливу [3, с. 101–104].

Отже, правильне застосування різноманітних способів фіксації слідів папілярних візерунків на місці події має важливе значення для подальшого розслідування кримінальних правопорушень.

Список використаних джерел:

1. Корниенко Н.А. Следы человека в криминалистике: учебн.-методич. пособ. СПб.: Питер, 2001. 352 с.
2. Криміналістичне дослідження слідів рук: наук.-практ. посіб.; за ред. Я.Ю. Кондратьєва / [О.П. Дубовий, В.Я. Лукашенко, Я.В. Рибалко та ін.]. К.: Атіка, 2000. 152 с.
3. Шведова О.В. Дактилоскопічні дослідження: навч. посіб. Київ, 2010. 208 с.

Щербакова Ганна Володимирівна,

старший викладач відділу підготовки прокурорів з процесуального керівництва та криміналістичного забезпечення досудового розслідування інституту спеціальної підготовки Національної академії прокуратури України, кандидат юридичних наук, доцент

ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ПРОЦЕСУАЛЬНІ Й ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ

17.10.2019 року набув чинності закон № 187-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення окремих положень кримінального процесуального законодавства» від 4.10.2019 року (далі закон).

Із прийняттям цього закону, окрім іншого, зазнали змін положення КПК України, які регламентують підстави та порядок проведення експертиз. Зупинимось на окремих із них.

Частиною 1 ст. 242 КПК України встановлено, що експертиза проводиться експертною установою, експертом або експертами, яких залучають сторони кримінального провадження або слідчий суддя за клопотанням сторони захисту у випадках та порядку, передбачених ст. 244 КПК України, якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання.

Отже вищезазначена чинна норма наділила сторони кримінального провадження правом на самостійне залучення експерта для проведення експертизи без звернення до слідчого судді.